

Tionde roten, tomt 31

Ovissa tomter under Kvarnberget

Utöver tomtöreslängdernas torra fakta finns det inte så mycket att taga fasta på, när det gäller dessa tomter med början 10.31, som i tomtöreslängden 1696 kallas ”ovissa tomter under Kvarnberget”. Marken var ofri så till vida som att innehavarna var underkastade fortifikationens nycker. De måste vara beredda på att flytta, om fortifikationen hade behov av deras tomter. Några lagbjudningar blev det sällan tal om också av det skälet, att det som köptes eller ärvdes ofta var små brutna tredjedels- eller fjärdedelstomter med täta ägareskiften. Bouppteckningar är relativt sällsynta. Varje försök att följa dessa tomters historia från 1700-talets början måste bygga på ett antal hypoteser. Längre tillbaka går det överhuvud taget icke att följa dem. Arbetet försvåras av att rotemästarna inte alltid följde samma väg utan tvärtom vissa bitar av den slingriga vägen mellan husen gick i motsatt riktning mot året förut. Detta var i synnerhet fallet omkring 1760. Vad man får hålla sig till är tomtöreslängderna, som ofta måste följas varje år – man klarar sig inte med stickprov vart femte år som man kan tillämpa i den centala stadens fyrkantiga kvarter. Försöket till historieskrivning kan dock bidra till att ge en helhetsbild av områdets karaktär. Det var det mycket fattiga småfolket – avskedade soldater och båtsmän och deras änkor, packhuskarlar, timmermän och hökare – som bodde på Kvarnberget i ett gyttje av ofta alldeles nedruttna ryggåsstugor. Skildringen kan inte bli helt korrekt i synnerhet inte efter ödetomtsskapande stora bränder men den kan ge en viktig bit av Göteborgs socialhistoria.

Hörnet av Kvarnberget och Lilla Smedjegatan

Åren 1702–15 bor en *Olof Olofsson båtsman* eller *Olof Smitt* och fram till 1733 hans änka på denna tomt, benämnd 10.31 1787. (Vi skriver i fortsättningen för korthets skull 1787:10.31). Olof Smitt sammanföres i den första tomtöreslängden med en *Erik Samo soldat*. Båda anges i 1710 års tomtöreslängd äga en fjärdedels tomt. Det framgår senare, att Erik Samos tomtbit låg västligast.

Vi följer först Olof Smitts östliga tomtbits öden och skall redan nu få se, hur många namn vi kommer att möta på Kvarnberget:

1715–20 tillskrives en del av Olof Olofssons gård *Sven Pihlgren handskmakare*, som fick burskap 1.9.1715. En annan delägare var *soldaten Hemming Laccander* (gift *Gertrud Gudmundsdotter*). Där inneboende är 1717 soldathustrun *Sara Gullberg*. Hos Pihlgren bor 1715 *båtekarlen Hans Lundberg* och i hans ”hus” (uttryck för att han icke bor där själv) 1717 *Hindrik Malm* och hans hustru *Maria*. 1720 talas om ”Pihlgrens gård”.

Sven Pihlgrens del i huset har 1728–45 övertagits av *lille tullbesökaren Jonas Normans* änka och 1750 av *sporrsmeden Olof Weisell*. Vad Jonas Norman beträffar, så begravdes han 10.3.1728. Han omtalas i bou 23.3.1727 efter Gunnur Thoresdotter (gift 1/ laxfiskare Sven Pihl, gift 2/ borgaren Nils Larsson Ekequist, här (ev. felaktigt uppförd 10.30), som bl.a. efterlämnade en liten bebyggd gård mellan besökare Jonas Norman i norr och sterbhusets andra gård i söder, 64 d smt. 6.11.1728 sålde Isac Pihl (tydligt samma gård) på Kvarnbergsgatan mellan avlidne visitören Jonas Normans gård i norr och Nils Ekequists i söder för 110 d smt.

På Olof Smitts änkas tomt del inflyttar 1733–35 *Olof Calmusson*, 1737 *artilleriminören Nils Nyman* (senare bosatt 10.33) och 1742 *sporrsmedsmästare Johan Jacob Weisell* (kallad fattig).

Bouppteckning efter J. J. Weisells hustru *Elisabeth Fernlöf*

(guldsmeden *Olof Fernlöfs* syster) hölls 1736 (1736:122). Då uppräknas barnen *Johan Philip*, *Erich*, *Olof*, *Carl Christian*, *Johan Jacob* och *Margareta*. Familjen ägde då gården 1.8. De båda sporrsmedsmästarna Olof och Johan Jacob var bröder men yrkeskonkurrenter. De levde i bitter ovänskap med varandra, där det förefaller som om Olof var den mest missunnssamme av dem båda.

Den 7.2.1749 ägde auktion rum på avlidne sporrsmeden mästare Johan Weissels fasta egendom: en liten kammare och en verkstad med vind över belägen på Kvarnbergsgatan och uppbyggd efter branden 1746. Gården skulle bestå av 3/4 tomt och inropades av Olof Weisell för 163 d smt. Olof Weisell ägde nu hela gården. Hos Olof Weisell arbetade 1752 gesällen *Carl Weisell* (var det brorsonen Carl Christian?) och *läregossen Johan J. Weisell*. – Möjligen tänkte Olof Weisell, att han skulle få uppdrag av fortifikationen, när han före 1654 skaffade sig en ny gård 7.43 på södra sidan Sillgatan gentemot Kronhuset.

1754 betalades tomtöret av *konstapeln Christopher Åberg* vid artilleriet. Den 8.8.1755 skrev packhuskarlen vid Ostindiska Kompaniet Christopher Åberg, att han för två år sedan hade tillhandlat sig en liten gård på Kvarnbergsgatan med träbyggning av spormakaren mästare Weisell. Byggningen bestod endast av en kammare och ett köksrum, som Weisell hade använt till smedja, och hade bräddtak. Bräddtaget hade brandsynen ålagt Åberg att ersätta med ett tegeltak. Åberg fann, att byggningen, som låg ”bakföre emot Berget” och därigenom drabbades av ”öfverflödigt wattenfall och därav tillstötande myckna sambling av orenlighet” låg alltför lågt och obekvämt, varför den måste förbättras med några stockars omlag ovanpå. Han begärde, att få lägga tre, fyra omlag stockar över vinden, som redan hade fyra stockars höjd. Där kunde han härbergera sin inkvartering, som han annars måste ersätta med kontanta penningar.

1755 var en av Christopher Åbergs tomter bebyggd. 1762 definieras båda som ödetomter.

Erik Samo soldat, som vi omtalade i början av denna tomtbeskrivning var död 1715, då hans änka omtalades. Hos henne bodde då båtsmannen *Olof Andersson Dahl* och värdet av hennes tomt uppgavs vara 80 d smt (Pihlgrens var värd 60, soldaten Laccanders 40 och båtsmannen Smitts 50 d smt). 1717 hade Erik Samos ”fattiga” änka inneboende hos sig *båtedrängen Johan Svensson* och hans *hustru Ingeborg Andersdotter*. Det är väl denne Johan Svensson båtedräng, som övertar Samos gård och som i fortsättningen kallas *Joen Svensson båtedräng*. Förvirrande nog sammanföres 1720 hans tomt under samma nummer som *Björn i Stuvered* i 1787:32. Som hyresman i Joens gård betalade *borgaren Per Börgesson* omkring år 1725 27 d smt årligen. Gården ägdes 1730–50 av *hjulmakaren Lars Hultman* (också kallad lådemakare) och 1755 av dennes arvingar. 1760 tillhör gården som ödetomt *lärefyrverkare Petter Lund*.

1765 tillhörde såväl Christopher Åbergs som Petter Lunds ödetomter *murmästareålderman Daniel Jungmarker* (se 10.103). Efter hans död 23.2.1772 på Nedre Starback Sörgården i Habo socken) ägdes ödetomterna av hans änka *Elisabeth Catarina Holm*, dotter till *skeppsbyggmästare Bengt Holm* i Stockholm.

1780 var det *faktor Bauers* tomt och 1787–90 talas om hans oinredda stenhus.

Stenhuset ägdes 1807 av *skräddaren Abraham Osbeck* om vilken Berg (II:7–8, 442) berättar: Han fick burskap 21.1.1791 och kallas 1727 hovskräddare. Hans första hustru *Christina Regina Hed-*

lund avled barnlös 28.1.1820. Osbeck ägde vid sin död 14.8.1834 ännu stenhuset 10.31, hörnet av Kvarnberget och Lilla Smedjegatan samt 10.32, vilka vid bouppteckningen värderades till 4 800. Hans andra hustru Juliana Lindquist efterlevde honom.